

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 367

Gospodarka przestrzenna Aktualne aspekty polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej

Redaktorzy naukowci

Jacek Potocki

Jerzy Ładysz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Justyna Mroczkowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-474-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Tritia – nowa forma i instytucja integracji europejskiej.....	13
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Dzienna mobilność mieszkańców małych miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego.....	21
Magdalena Belof: Wyzwania planowania przestrzennego na poziomie regionalnym	30
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Efektywność ekonomiczna realizacji dróg dla zabudowy mieszkaniowej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	38
Joanna Cymerman: Uwarunkowania przekształceń struktury własnościowej gruntów na Pomorzu Środkowym w latach 2000–2012.....	50
Łukasz Damurski: Uczestnicy procesu podejmowania decyzji przestrzennych na szczeblu lokalnym. Teoria i praktyka.....	59
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Wielofunkcyjność czy jednofunkcyjność? Uzdrowiska w obliczu przemian przestrzennych	68
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: Fundusze unijne czynnikiem kształtującym funkcję turystyczną w wybranych gminach regionu jeleniogórskiego.....	76
Piotr Hajduga: Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce a kształtowanie kapitału ludzkiego.....	90
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Ocena efektywności kosztowej rozwiązań kształtujących retencję zlewni rzecznej jako sposobu ograniczania zagrożenia powodziowego	102
Marian Kachniarz: Prymusi i maruderzy – aktywność inwestycyjna gmin dolnośląskich	112
Anna Katola: Znaczenie równości płci dla długookresowego wzrostu gospodarczego.....	119
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne a podatki od nieruchomości.....	128
Lidia Klos: Zanieczyszczenia obszarowe na terenach wiejskich województwa zachodniopomorskiego	136
Piotr Krajewski: Problemy planistyczne na terenach parków krajobrazowych w sąsiedztwie Wrocławia na przykładzie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego.....	147

Natalia Krawczyszyn: Kierunki polityki turystycznej w euroregionach polsko-czeskich – unifikacja czy dywersyfikacja produktu turystycznego po granicza?	155
Barbara Kryk: Projekt modelu wsparcia na rynku pracy młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym	163
Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a jakość usług publicznych w praktyce badań na poziomie lokalnym	170
Grażyna Leśniewska: Wpływ rodziny na kształtowanie postawy obywatelskiej społeczeństwa	178
Jerzy Ładysz: Kierunki rozwoju zielonej infrastruktury we wrocławskim obszarze funkcjonalnym	186
Urszula Markowska-Przybyła: Zastosowanie ekonomii eksperymentalnej do pomiaru kapitału społecznego	196
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Realizacja wybranych programów wspierających rolnictwo w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”	204
Piotr Mijał: Aspekty prawne konkurencyjności specjalnych stref ekonomicznych	214
Katarzyna Milewska-Osiecka: Nowe budownictwo mieszkaniowe w świetle polityki funkcjonalno-przestrzennej strefy podmiejskiej Łodzi	223
Agnieszka Ogrodowczyk: Polityka mieszkaniowa a współczesne przekształcenia obszarów śródmiejskich – przykład Łodzi	232
Jan Polski: Ekologiczne, społeczne i ekonomiczne aspekty ładu przestrzennego w regionie	240
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Poziom rozwoju infrastruktury społecznej we Wrocławiu	248
Zbigniew Przybyła: Rozwój zrównoważony jako koncepcja dynamiczna kształtowania przestrzeni gospodarczej	256
Adam Przybyłowski: Stan infrastruktury transportu drogowego w Polsce z uwzględnieniem aspektów bezpieczeństwa	261
David Ramsey: Ocena atrakcyjności osiedli we Wrocławiu	272
Janusz Rosiek: Wpływ implementacji pakietu klimatyczno-energetycznego (PKE) Unii Europejskiej na równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego krajów członkowskich ugrupowania	281
Anna Skorwider-Namietko, Jarosław Skorwider-Namietko: Gospodarka odpadami jako element zarządzania strategicznego w jednostkach samorządu terytorialnego	292
Beata Skubiak: Polityka regionalna wobec zmian demograficznych	301
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Kapitał społeczny jako czynnik wspierający innowacyjność małych przedsiębiorstw na przykładzie województwa lubelskiego	310

Agnieszka Stacherzak: Typologia funkcjonalna gmin Dolnego Śląska a Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.....	322
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subiektywne i obiektywne mierniki ubóstwa energetycznego	332
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Podstawy ekonomiczne kształtowania i racjonalnego wykorzystania miejskiego systemu zielonej infrastruktury	340
Katarzyna Tarnawska: Analiza determinant rozwoju regionalnego w świetle ewolucyjnej geografii ekonomicznej	350
Alina Walenia: Polityka spójności Unii Europejskiej a zmiany systemowe w zarządzaniu finansami publicznymi.....	359
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: Strategie rozwoju gmin mających obszary o szczególnych wartościach przyrodniczych a model zrównoważonego rozwoju	370
Marcelina Zapotoczna: Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania potrzeb mieszkaniowych w Polsce	378
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Ograniczenia i możliwości zwiększania lesistości w aglomeracji poznańskiej na przykładzie gminy Rokietnica.....	387
Adam Zydroń, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Analiza zmian cen transakcyjnych gruntów niezabudowanych w gminie Września w latach 2002–2009	394

Summaries

Franciszek Adamczuk: Tritia – a new form and institution of European integration	20
Bartosz Bartosiewicz, Iwona Pielesiak: Daily mobility of small town's inhabitants in Łódź Metropolitan Area	29
Magdalena Belof: Challenges of regional spatial planning.....	37
Piotr Chmiel, Leszek Stanek: Economic efficiency of building the roads for the residential areas in the local spatial management plans	48
Joanna Cymerman: Conditions of changes in the structure of land ownership in Central Pomerania in the years 2000–2012	58
Łukasz Damurski: Stakeholders of the spatial decision-making process on a local level. Theory and practice	67
Eleonora Gonda-Soroczyńska: Polyfunctionality or monofunctionality of spas in the face of spatial transformations?	75
Piotr Gryszel, Daria Elżbieta Jaremen, Andrzej Rapacz: EU funds as the tourist function raising factor in the selected tourist communes of Jelenia Góra region	88

Piotr Hajduga: Special economic zones in Poland and the formation of human capital.....	101
Piotr Idczak, Karol Mrozik: Cost-effectiveness evaluation of solutions shaping river basin retention as a method of flood risk reduction.....	111
Marian Kachniarz: Top leaders and stragglers – investment activity of Lower Silesia communities.....	118
Anna Katola: The importance of gender equality for long-term growth.....	127
Olgierd Kempa, Jan Kazak: Functional and spatial transformation and the real estate taxes.....	135
Lidia Kłos: Territorial pollution in rural areas of the West Pomeranian Voivodeship.....	146
Piotr Krajewski: Planning problems in the areas of landscape parks near Wrocław on the example of Ślęzański Landscape Park.....	154
Natalia Krawczynszyn: Trends of tourism policy in Polish-Czech euroregions – unification or diversification of border tourist product?.....	162
Barbara Kryk: Draft model of support in the labor market of young people at risk of social exclusion.....	169
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. quality of public services in practice of research at the local level.....	177
Grażyna Leśniewska: Family influence on the attitudes of citizens society..	185
Jerzy Ładysz: Directions of development of green infrastructure in the Wrocław functional area.....	195
Urszula Markowska-Przybyła: Application of experimental economics for measuring of social capital.....	203
Barbara Mastalska-Cetera, Beata Warczewska: Implementation of selected programs supporting agriculture in the Landscape Park “Barycz Valley”.....	213
Piotr Mijał: Legal aspects of competitiveness of Special Economic Zones ...	222
Katarzyna Milewska-Osiecka: New housing construction within the spatial policy for suburban zone of Łódź.....	231
Agnieszka Ogrodowczyk: Housing policy and contemporary changes of the inner city – example of Łódź.....	239
Jan Polski: Ecological, public and economic aspects of the spatial order in the region.....	247
Katarzyna Przybyła, Eleonora Gonda-Soroczyńska: Level of social infrastructure development in Wrocław.....	255
Zbigniew Przybyła: Sustainable development as a dynamic idea of shaping the economic space.....	260
Adam Przybyłowski: Road transport infrastructure development in Poland with special emphasis on safety issues.....	271
David Ramsey: Assessment of districts attractiveness in Wrocław.....	280

Janusz Rosiek: Impact of the implementation of the EU Climate and Energy Package (EU CEP) on socio-economic development of selected EU countries	291
Anna Skorwider-Namiołko, Jarosław Skorwider-Namiołko: Waste management as a part of the strategic management in local self-government units	300
Beata Skubiak: Regional policy in the face of demographic changes	309
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Social capital as a factor supporting innovative small businesses on the example of the Lublin Voivodeship	321
Agnieszka Stacherzak: Functional typology of Lower Silesia municipalities and “Development strategy of Lower Silesia Voivodeship 2020”	331
Izabela Szamrej-Baran, Paweł Baran: Subjective and objective measures of fuel poverty	339
Maciej Szarejko, Jerzy Ładysz: Economic principles of development and rational use of urban green infrastructure system	349
Katarzyna Tarnawska: Theoretical analysis of regional development determinants in the light of evolutionary economic geography	358
Alina Walenia: EU cohesion policy vs. system changes in public finance management	369
Beata Warczewska, Barbara Mastalska-Cetera: The development strategies of communes, which are areas of special natural values with regard to the sustainable development model	377
Marcelina Zapotoczna: Taxonomic analysis of spatial differentiation of housing needs in Poland	386
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Sebastian Gawel: Limitation and possibilities of forestation growth in the Poznań agglomeration on the example of the Rokietnica commune	393
Adam Zydróż, Piotr Szczepański, Piotr Walkowski: Transaction prices changes analysis of undeveloped properties in the municipality of Września in the years 2002–2009	400

Marian Kachniarz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PRYMUSI I MARUDERZY – AKTYWNOŚĆ INWESTYCYJNA GMIN DOLNOŚLĄSKICH

Streszczenie: Celem artykułu była charakterystyka aktywności inwestycyjnej w 189 gminach w regionie dolnośląskim. Badaniem objęto okres szczególnego nasilenia inwestycji spowodowanego napływem środków unijnych (2004–2010). W pracy wykorzystano metodę wskaźnika syntetycznego, bazującego na trzech składowych cechach: nakładach inwestycyjnych na 1 mieszkańca, relacji wydatków inwestycyjnych do wydatków ogółem oraz relacji wydatków inwestycyjnych do dochodów własnych. Pozwoliło to wzbogacić ocenę aktywności inwestycyjnej gmin o charakterystykę sposobu wykorzystywania ich zasobów.

Słowa kluczowe: samorząd lokalny, finanse publiczne, wydatki inwestycyjne, inwestycje samorządowe.

DOI: 10.15611/pn.2014.367.11

1. Wstęp

Zadaniem jednostek samorządu terytorialnego jest świadczenie szerokiej gamy usług publicznych. Wpisane są w to procesy modernizacyjne związane z podwyższaniem standardów, odnawianiem, zakupem czy też tworzeniem nowej bazy materialnej. Mają one na celu nie tylko zagwarantowanie ciągłości realizacji usług, ale także rozwój jednostki i wzrost jakości życia jej mieszkańców. Generuje to konieczność ponoszenia z budżetów samorządów określonych nakładów głównie na aktywa materialne (środki trwałe w budowie). Tak rozumiane wydatki definiuje się jako inwestycje samorządowe.

Jednostki samorządu terytorialnego są największym inwestorem w Polsce. Co prawda odpowiadają za około 30% wydatków ogółem, ponoszonych w ramach finansów publicznych¹ (około 15% PKB), ale już w zakresie wydatków

¹ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241 ze zm.

inwestycyjnych wyraźnie dominują. W statystyce Gross Fixed Capital Formation² (kwoty brutto, zainwestowanej w środki trwałe) samorzady w Polsce odpowiadają za niemal 60% wszystkich inwestycji sektora publicznego. Jest to najwyższy wskaźnik w całej Unii Europejskiej. Dla rządu centralnego stosunek kwoty brutto zainwestowanej w środki trwałe do wydatków ogółem wynosi jedynie 8%, dla samorządów ok. 22%. Inna statystyka pokazuje, że samorzady, dysponując w skali rocznej blisko 180 mld zł, na inwestycje przeznaczają prawie 24%. Rząd natomiast, mając do dyspozycji blisko 300 mld zł, inwestuje ok. 15 mld zł (5%) [Malesza 2011, s. 6].

W ostatnich latach szczególnie duży wpływ na rodzaj podejmowanych inwestycji samorządowych wywarły priorytety programów unijnych. Abstrahując od problemu, w jakim stopniu inwestycje przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego oraz czy wykorzystywane są one efektywnie, w pierwszej kolejności należy zbadać, jaka jest ich wielkość oraz zróżnicowanie przestrzenne. Badania wskazują, że poziom wykorzystania środków pomocowych UE przez jednostki samorządu terytorialnego w Polsce jest w ujęciu regionalnym wyraźnie zróżnicowany [Famulska (red.) 2006, Stawicki i in. 2009, Dusza i in. 2009]. Rodzi się zatem pytanie, jak przedstawia się obraz w ujęciu intraregionalnym.

Celem artykułu jest charakterystyka aktywności inwestycyjnej w samorządach gminnych w województwie dolnośląskim. Badaniom poddane zostaną nie tylko nominalne wielkości wydatków majątkowych poszczególnych jednostek, ale przede wszystkim ich zrelatywizowana wartość w odniesieniu do liczby mieszkańców oraz dochodów własnych. Zasadnicze pytania badawcze, jakie zadaje sobie autor, dotyczą stopnia oraz przyczyn zróżnicowania aktywności inwestycyjnej na terenie Dolnego Śląska.

2. Źródła danych i metoda badań

W badaniu wykorzystano dane pochodzące z systemu sprawozdawczości budżetowej gmin, zgromadzone w Banku Danych Lokalnych GUS. Analizą objęto 189 dolnośląskich gmin, w tym 36 miejskich (w tym 4 na prawach powiatu), 55 miejsko-wiejskich oraz 78 wiejskich. Ze względu na specyfikę wydatków inwestycyjnych cechujących się znacznymi rocznymi wahaniami badaniem objęto dłuższy – 9-letni szereg czasowy (2004–2012). Za rozpoczęciem badań od 2004 r. przemawiał fakt akcesji do Unii Europejskiej. Obejmuje on w ten sposób dwa okresy programowania środków pomocowych, które jak już we wstępie wspomniano, miały decydujący wpływ na kształt inwestycji samorządowych. Po roku 2004 nastąpił gwałtowny wzrost wydatków inwestycyjnych. W szczytowym 2010 r. wielkość tych nakładów była 2,5-krotnie wyższa niż w 2004 r. Ostatnie dwa lata cechowały się niewielkim

² EUROSTAT, Government statistics, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (dostęp: 15.09.2013).

spadkiem wynikającym głównie z wyczerpywania się źródeł środków oraz zmniejszającej się zdolności ich absorpcji w samorządach [Sierak i in. 2013].

Pierwszy etap prac polegał na charakterystyce klasycznych cech związanych z wydatkami inwestycyjnymi w gminach dolnośląskich. Posługiwano się sumami wartości wydatków za cały badany okres (2004–2012). Nominalne wielkości tych wydatków, ze względu na różną wielkość gmin, nie są wartością obiektywną, dlatego zdecydowano się je zrelatywizować. Użyto tu często spotykanej w analizach formuły wielkości inwestycji w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Oprócz takich wyników w pracy zdecydowano się ponadto na charakterystykę relacji tych wydatków do wydatków gminy ogółem oraz do dochodów własnych.

W drugim etapie prac skonstruowano, na podstawie wcześniej charakteryzowanych 3 cech, wskaźnik syntetyczny w postaci miary skumulowanej. W zamierzeniu miała ona bardziej kompleksowo charakteryzować zaangażowanie gmin w działalność inwestycyjną poprzez uwzględnienie ich uwarunkowań finansowych. W celu określenia tej miary postępowano etapowo – najpierw dokonano standaryzacji wszystkich 3 wskaźników, by potem zsumować je, uzyskując w ten sposób miarę syntetyczną.

W obliczeniach zastosowano normalizację metodą *z-score*, która wyraża się następującym wzorem:

$$Z' = \frac{Z - \bar{x}}{\sigma_{std}}, \quad (1)$$

gdzie:

Z' – wartość znormalizowana,

Z – wartość przed normalizacją,

\bar{x} – średnia dla całego znormalizowanego zbioru,

σ_{std} – odchylenie standardowe.

Miarę syntetyczną skonstruowano na podstawie następującego wzoru:

$$E_{synt} = \sum_{i=1}^n NK_i, \quad (2)$$

gdzie:

E_{synt} – wartość syntetyczna wskaźnika inwestycyjnego gmin,

NK_i – wartość znormalizowana n wskaźników.

Przy takiej konstrukcji wskaźnika uzyskujemy syntetyczną ocenę danej jednostki samorządu terytorialnego traktowaną jako sumę wskaźników jednostkowych wydatków inwestycyjnych.

3. Wyniki badań

Pierwszym etapem analizy było zestawienie wydatków inwestycyjnych gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, ich udziału w ogólnej strukturze wydatków oraz relacji w stosunku do dochodów własnych. W każdej z badanych cech dokonano szczegółowego pozycjonowania wszystkich 189 gmin. Jednakże ze względu na ograniczoną objętość artykułu prezentacja wyników tego etapu została ograniczona do generalnych konkluzji.

Po pierwsze, czołowa pozycja gmin wynikała z reguły z dobrze wykorzystywanych walorów położenia (aglomeracja wrocławska, obszar LGOM, obszary turystyczne czy tereny wojskowe Borów Dolnośląskich). Liderami okazały się Kobierzyce i Karpacz. W latach 2004–2012 wydano tam na inwestycje odpowiednio 16 784 oraz 16 692 zł/mieszkańca. Kolejne miejsca zajęły: Świeradów-Zdrój (13 498 zł), Grębocice (12 906 zł), Osiecznica (12 863 zł), Polkowice (11 092 zł), Krośnice (10 971 zł), Wrocław (10 186 zł) i Rudna (10 102 zł).

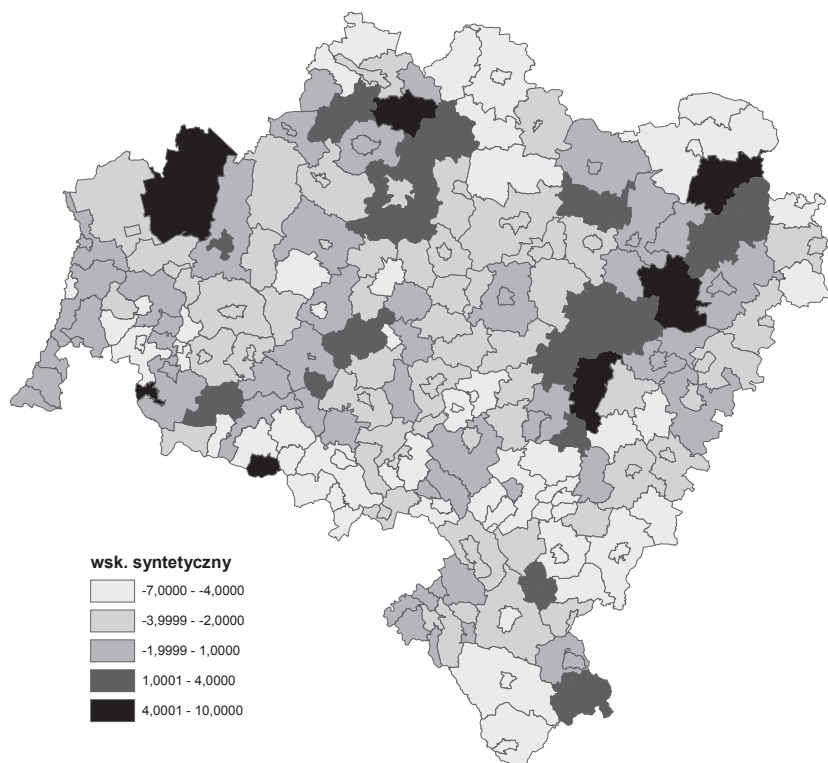
Po drugie, renta geograficzna nie jest gwarantem wysokich nakładów inwestycyjnych, co świadczy o tym, że nie wszystkie gminy umiejętnie wykorzystują walory swego położenia. We wspomnianych wcześniej obszarach koncentracji bogatych gmin znajdowały się także i takie, które wypadają słabiej. Do takich gmin można zaliczyć Szklarską Porębę (5953 zł), Żurawinę (3299 zł), Oborniki Śląskie (3633 zł) czy Miękinię (4403 zł).

Po trzecie w końcu, o ile czołówka gmin wpisywała się w pewną rejonizację, o tyle gminy najslabsze były rozproszone po terenie województwa, nie tworząc wyraźnej reguły terytorialnej. Znajdowały się tu zarówno położone u stóp Karkonoszy Piechowice (2 016 zł), Kowary (2067 zł), zlokalizowany przy A4 Domaniów (2172 zł), jak i położone na Nizinie Śląskiej Jaworzyna Śląska (2087 zł), Łagiewniki (2295 zł) oraz Kamieniec Żąbkowicki (2364 zł).

Drugim etapem analizy była konstrukcja skumulowanego wskaźnika, który w zamierzeniu miał w bardziej kompleksowy sposób oddać charakter zjawiska. Jednostkowe bowiem przedstawienie wielkości wydatków inwestycyjnych świadczy nie tyle o aktywności danej gminy, ile o jej bogactwie. Im bogatsza gmina, tym relatywnie większe wydatki inwestycyjne. Bez wskaźnika ujmującego inne jeszcze cechy nie dowiemy się, czy np. wydatki inwestycyjne wzrastają proporcjonalnie do wartości dochodów itp.

Konstrukcja wskaźnika opierała się, jak już wcześniej wspomniano, na trzech cechach (wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca, relacja wydatków inwestycyjnych do wydatków ogółem oraz relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów własnych). Zostały one wpięrow poddane standaryzacji, a następnie zsumowaniu. Średnią reprezentuje wartość 0. Wyniki dodatnie oznaczają lepszą pozycję gminy, a ujemne odwrotnie. W miarę oddalania się od zera rośnie ponadprzeciętna pozycja gminy zarówno *in plus*, jak i *in minus*.

Wyniki tak przeprowadzonego rachunku zostały zaprezentowane na rys. 1. Podobnie jak w przypadku inwestycji na 1 mieszkańca liderami zestawienia są Kobierzyce

Rys. 1. Wskaźnik syntetyczny wydatków inwestycyjnych gmin (2004–2012)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

(9,67) i Karpacz (7,44), Osiecznica (6,65), Krośnice (5,98), Długołęka (5,62), Świeradów-Zdrój (5,49) i Grębocice (5,29). Jednak przewaga tej grupy jest w tym zestawieniu zdecydowanie mniejsza. Oznacza to, że wzrost bazy dochodowej nie przekłada się wprost proporcjonalnie na wzrost wydatków inwestycyjnych (np. siła związku pomiędzy dochodami własnymi a wydatkami inwestycyjnymi wynosi tylko 0,2775). Znamienne jest braku w grupie liderów Polkowice (0,21) oraz Bogatyni (-0,67), które pomimo wysokich wartości inwestycji na 1 mieszkańca w tym zestawieniu lokują się wśród gmin przeciętnych.

Do grupy najaktywniejszych inwestycyjnie gmin dołączyły także i takie, które są zlokalizowane poza tradycyjnymi rejonami bogactwa. Należą do nich Męcinka (3,74), Stronie Śląskie (3,65), Stara Kamienica (3,08) czy Bardo (1,88).

Outsiderami tego zestawienia zostały Piechowice (-6,63), Walim (-6,39), Wałbrzych (-6,38), Domaniów (-6,21), Niechlów (-6,16) oraz Boguszów-Gorce (-6,00). Badanego okresu z pewnością nie można zaliczyć w tych gminach do udanych. Nie wynika to bynajmniej z nasycenia gmin wysokim poziomem infrastruktury i związanego z tym braku potrzeb inwestycyjnych.

W przypadku takiego zestawienia można nawet wyodrębnić pewne regiony stagnacji. Tworzą je większe zgrupowania gmin. Do takich zaliczyć można z pewnością okolice Ząbkowic Śląskich i Dzierżoniowa, południowe części kotlin sudeckich – Kłodzkiej, Kamiennogórskiej i Jeleniogórskiej, rejon Lubania, a także północne rubieże województwa w okolicach Góry i Milicza.

Zaskakuje także generalnie słaba pozycja dużych miast. Z grupy powiatów grodzkich i tzw. miast prezydenckich (powyżej 40 tys. mieszk.) jedynie Wrocław (1,69), Bolesławiec (1,45) osiągnęły nieco lepsze wyniki. Przeciętnie wypadły Jelenia Góra (0,36), Głogów (-0,28) czy Lubin (-0,64), co zwłaszcza w tych dwóch ostatnich wypadkach może być sporym zaskoczeniem. Znamienna jest pozycja Legnicy (-1,43), a szczególnie wspomnianego już wcześniej Wałbrzycha (-6,38). Okazuje się, że te duże miasta relatywnie słabiej sobie radzą od wielu mniejszych, położonych w dodatku peryferyjnie gmin.

4. Podsumowanie

Zaprezentowane wyniki badań skłaniają do poniższych konkluzji.

Po pierwsze, potwierdza się duże zróżnicowanie przestrzenne oraz zależność bogactwa gmin, wyrażonego wysokimi dochodami własnymi, od renty geograficznej. Podobnie zdiagnozowano tę relację w innych badaniach dotyczących całej Polski [Kachniarz 2011]. W przypadku Dolnego Śląska największe dochody uzyskują gminy zlokalizowane w aglomeracji wrocławskiej, w rejonach wydobywania surowców (LGOM, Zagłębie Turoszowskie) oraz w obszarach górskich (Karpacz, Świeradów-Zdrój, Stronie Śląskie). Swojego rodzaju ewenementem jest gmina Osiecznica, która uzyskuje ponadprzeciętne dochody od wojska (podatek od poligonów). Nie wszystkie gminy jednak w równym stopniu wykorzystują walory tego położenia.

Po drugie, w tradycyjnie ujętych zestawieniach, prezentujących wydatki inwestycyjne gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przodują gminy o bogatej bazie dochodowej. Wydają dużo, bo są bogate. Żadna w tym zasługa zarządzających, a często w różnych rankingach są za to promowani.

Po trzecie, skumulowany wskaźnik demaskuje pozorną przewagę bogatych gmin i zwraca większą uwagę na wysoki stopień ich konsumpcji. Wyrażony jest on relatywnie większym zużyciem swoich zasobów na wydatki bieżące. W konsekwencji stosunkowo mniej przeznaczają one na inwestycje. W takim ujęciu wyprzedzają je często gminy o słabszej bazie dochodowej, ale bardziej zorientowane na efektywne wykorzystanie środków. Może nie zaskakiwać niska pozycja Wałbrzycha, ale Bogatynia, Polkowice wydają na inwestycje mniejszą część swych dochodów niż wiele przeciętnych gmin. W pewnym sensie marnują swój potencjał, pławiąc się w stosunkowo wysokiej konsumpcji.

Po czwarte, wyraźnie wyodrębnia się grupa gmin, w których panuje zastój inwestycyjny. Może to wynikać z bardzo słabej bazy ekonomicznej, która nie generuje dochodów pozwalających na zaspokojenie podstawowego poziomu świadczenia usług publicznych. Tym bardziej nie starcza im na inwestycje. Z drugiej jednak strony może

to wynikać ze złego zarządzania tymi jednostkami, opartego jedynie na bieżącym administrowaniu. Takie gminy często, pomimo braku inwestycji, wpadają w wysoki pułap zadłużenia wskutek niefrasobliwego gospodarowania. Problem określenia przyczyn w każdej jednostce wykraczał jednak poza ramy tego opracowania i powinien być przedmiotem dodatkowych, pogłębionych analiz.

Literatura

- Dusza P., Grygorowicz D., Gomułka R., Kaniewska-Kowalska A., Kapołka K., Kasprzyk I., Matulewicz A., *Analiza przyczyn braku aktywności lub niskiej aktywności niektórych samorządów gminnych w sięganiu po wsparcie z Funduszy Unijnych*, MRR, Katowice 2009.
- EUROSTAT, Government statistics, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (dostęp: 15.09.2013).
- Famulska T. (red.), *Finansowe aspekty rozwoju lokalnego na podstawie badań*, Prace Naukowe AE w Katowicach, Katowice 2006.
- Kachniarz M., *Bogactwo gmin – efekt gospodarności czy renty geograficznej?*, [w:] T. Borys, Z. Przybyła (red.), *Ekonomia*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 5(17), Wrocław 2011.
- Kogut-Jaworska M., *Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, CeDeWu, Warszawa 2008.
- Malesza J., *Analiza możliwości obniżenia deficytu JST w perspektywie realizacji planów inwestycyjnych samorządów*, KSAP, Warszawa 2011.
- Ocena działalności i sposobu finansowania samorządów*, Raport PBS, Sopot 2013.
- Sierak J., Bitner M., Gałązka A., Górniak R., *Oszacowanie środków niezbędnych do zapewnienia krajowego wkładu publicznego do projektów realizowanych w ramach średniookresowych ram finansowych 2014–2020*, MRR, Warszawa 2013.
- Stawicki M., Wojewódzka A., Zajac J., *Uwarunkowania absorpcji funduszy strukturalnych UE na poziomie powiatów. Analiza i rekomendacje*, MRR, Warszawa 2009.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241, ze zm.
- Wojewódzka-Wiewiórska A., *Zróznicowanie absorpcji środków z budżetu UE w gminach województwa mazowieckiego*, „Roczniki Naukowe SERiA” 2012, t. XIV, z. 3.

TOP LEADERS AND STRAGGLERS – INVESTMENT ACTIVITY OF LOWER SILESIA COMMUNITIES

Summary: The aim of the article was to characterize the investment activity in 189 municipalities in Lower Silesia region (Poland). The study included a period of particularly intensive investments due to the influx of EU funds (2004-2010). In the paper, the method of the synthetic index was used, based on three components: capital investment per 1 inhabitant, the relationship of investments expenditure to total expenditures and investment expenditure relation to own income. It let enrich an assessment of the communities investment activity with the characteristics of how to use their resources.

Keywords: local government, public finances, capital expenditure, community capital expenditure.